

การบริหารจัดการทุนทางวัฒนธรรมทวารวดีด้วยการท่องเที่ยว
เชิงสร้างสรรค์ เพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน จังหวัดนครปฐม
The Management of Dvaravati Cultural Capital through
Creative Tourism to Promote Community Economy,
Nakhon Pathom Province

นิพล เชื้อเมืองพาน¹ / สิริพร เขตเจนการ^{2*} / ปิยนาล อิมดี³ / จิตรภณ สุนทร⁴

Nipon Chuamuangphan / Siriporn Khetjenkarn /

Piyanart Imdee / Jittrapon Soontorn

¹วิทยาลัยนานาชาติ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

International College, Maejo University

²วิทยาลัยนานาชาติ มหาวิทยาลัยบูรพา

International College, Burapha University

³⁻⁴คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

Faculty of Humanities and Social Sciences, Nakhon Pathom Rajabhat University

*Corresponding author's E-mail: siriporn.kh@go.buu.ac.th

Received: November 8, 2024

Revised: December 4, 2024

Accepted: December 6, 2024

DOI: <http://doi.org/>

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพทุนทางวัฒนธรรมทวารวดีเพื่อ
การจัดการท่องเที่ยว เพื่อการบริหารจัดการทุนทางวัฒนธรรมด้วยการท่องเที่ยวเชิง
สร้างสรรค์ และเพื่อสร้างรูปแบบการท่องเที่ยวและกิจกรรมบริการการท่องเที่ยวบน
ฐานวัฒนธรรมทวารวดีเชิงสร้างสรรค์ จังหวัดนครปฐม ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสาน
วิธีทั้งเชิงคุณภาพและปริมาณ และวิธีเชิงปฏิบัติการ เก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากร
ใน 3 พื้นที่ ได้แก่ ชุมชนคอนยายหอม ชุมชนธรรมศาลา/พระประโทน และชุมชน

พระงาม/รอบพระปฐมเจดีย์ ผลการวิจัยพบว่าทั้ง 3 ชุมชนมีศักยภาพทางการท่องเที่ยวที่ครอบคลุมทั้ง 5 ด้านบนฐานทุนวัฒนธรรมทวารวดี ประกอบด้วยสิ่งดึงดูดใจ การเข้าถึง กิจกรรม สิ่งอำนวยความสะดวก และที่พักแรม และได้พัฒนาผลผลิต 5 ประการ ได้แก่ การสร้างมัลติเทคน้อย การสร้างรูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน การพัฒนาเว็บแอปพลิเคชันฐานข้อมูลท่องเที่ยว การจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วม และการฟื้นฟูประเพณีวัฒนธรรมทวารวดี ผ่านความร่วมมือของเครือข่ายชุมชน วัด และโรงเรียน เพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน

คำสำคัญ: ทุนทางวัฒนธรรมทวารวดี, การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์, การมีส่วนร่วมของชุมชน, การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยว, การพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น

Abstract

This research aimed to investigate the potential of *Dvaravati* cultural capital for tourism management, to explore cultural capital management through creative tourism, and to develop tourism models and service activities based on creative *Dvaravati* cultural heritage in Nakhon Pathom Province. Employing a mixed-methods research approach incorporating qualitative, quantitative, and action research methodologies, the study collected data from three community areas: Don Yai Hom, Thamma Sala/Phra Pathom, and Phra Ngam/Phra Pathom Chedi surroundings. The research findings revealed that these three communities possess comprehensive tourism potential across five dimensions, grounded in *Dvaravati* cultural capital, including attractions, accessibility, activities, amenities, and accommodations. The study additionally developed five key outputs: junior tour guide development, community-based tourism management models, tourism database web application, participatory creative tourism route design, and *Dvaravati*

cultural tradition restoration. These outcomes were achieved through collaborative networks involving community members, temples, and educational institutions, ultimately aimed at promoting community economic development and preserving cultural heritage.

Keywords: Dvaravati cultural capital, creative tourism, community participation, tourism route development, local economic development

บทนำ

สถานการณ์การท่องเที่ยวในภาคกลางของประเทศไทยเติบโตขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ โดยในปี 2565 มีนักท่องเที่ยวในประเทศ 8.97 ล้านคน เพิ่มขึ้นร้อยละ 91.44 และสร้างรายได้ทางการท่องเที่ยว 24,518 ล้านบาท เนื่องจากการพัฒนา กิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบมุ่งเป้า โดยนำเสนอรายการการท่องเที่ยวสำหรับ ตลาดการท่องเที่ยวครอบครัวและการท่องเที่ยวทางศาสนาที่มุ่งเน้นการสร้างเรื่องราว กิจกรรม และผลิตภัณฑ์ที่สะท้อนวัฒนธรรมเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวและสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ แสดงให้เห็นศักยภาพและความสำคัญของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่จำเป็นต้องอาศัยอัตลักษณ์และทุนวัฒนธรรมของท้องถิ่นเป็นจุดขาย (Tourism Authority of Thailand, 2022)

นครปฐมเป็นเมืองโบราณที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 12 โดยเป็นศูนย์กลางของอารยธรรมทวารวดี มีบทบาทสำคัญในการค้าข้ามคาบสมุทรและการเผยแผ่พระพุทธศาสนา หลักฐานทางโบราณคดี เช่น ศาสนสถาน ธรรมจักร และรูปกวางหมอบ แสดงให้เห็นถึงความเจริญรุ่งเรืองทางภูมิปัญญา ศิลปกรรม และวัฒนธรรม โดยเฉพาะในพื้นที่เมืองนครชัยศรีและโบราณสถานต่างๆ ที่สะท้อนอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมอันโดดเด่น (Pinkaew et al., 2024) ซึ่งสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวที่สนใจประสบการณ์เชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม

แม้ว่าการท่องเที่ยวจะช่วยสร้างรายได้และส่งเสริมการจ้างงานในชุมชน แต่ก็ มีผลกระทบที่ตามมา เช่น การทำลายทรัพยากรท่องเที่ยว และการเปลี่ยนแปลงทาง สังคมและวิถีชีวิตของชุมชน รวมถึงการขาดการสร้างความรู้ความเข้าใจและการเรียนรู้ ระหว่างนักท่องเที่ยวและชุมชนในฐานะเจ้าบ้าน ทำให้การท่องเที่ยวในพื้นที่ยังขาดการ ตระหนักถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมของทวารวดีและการอนุรักษ์ทรัพยากรที่ควรได้รับ การส่งเสริม (Ghimire, 2013)

การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการแก้ปัญหา (Richards, 2019) และพัฒนาทุนทางวัฒนธรรมทวารวดี โดยออกแบบกิจกรรมที่ให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมเรียนรู้วิถีชีวิต เช่น การสาธิตประเพณีโบราณ การสร้าง ผลิตภัณฑ์เชิงวัฒนธรรม และการถ่ายทอดเรื่องราวประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจ เพื่อสร้าง รายได้กระจายสู่ชุมชน อีกทั้งยังช่วยอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรม และยกระดับการ ท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การวิจัยนี้จึงมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาทุนทางวัฒนธรรมทวารวดี ในจังหวัดนครปฐมให้มีคุณค่าและมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ ผ่านการสร้างสรรค์กิจกรรม ท่องเที่ยวและผลิตภัณฑ์จากทุนทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ในท้องถิ่น โดยมุ่งเน้นให้ทั้ง ชุมชนและนักท่องเที่ยวมีความเข้าใจในคุณค่าของวัฒนธรรมท้องถิ่น ส่งเสริมให้เกิด การพัฒนาอย่างยั่งยืนทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม (Richards, 2019) ซึ่งเป็นการเสริมสร้างความรู้และการอนุรักษ์วัฒนธรรมให้เกิดความยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพทุนทางวัฒนธรรมทวารวดีเพื่อการจัดการท่องเที่ยว
2. เพื่อการบริหารจัดการทุนทางวัฒนธรรมด้วยการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์
3. เพื่อสร้างรูปแบบการท่องเที่ยวและกิจกรรมบริการการท่องเที่ยวบนฐาน วัฒนธรรมทวารวดีเชิงสร้างสรรค์ จังหวัดนครปฐม

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้พัฒนาเครื่องมือวิจัยจากการสร้างแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ที่พัฒนามาจากกรอบแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เช่น แนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (SA's) และการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ รวมถึงทฤษฎีการมีส่วนร่วมของชุมชน จากนั้นได้นำเครื่องมือดังกล่าวไปทดลองใช้เพื่อประเมินความเข้าใจและความเหมาะสม ก่อนจะปรับแก้ไขและนำไปใช้เก็บข้อมูลจริง

การวิจัยครั้งนี้ได้รับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการทำวิจัยในคน สถาบันวิจัยฐานสังวร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย (เอกสารรับรอง ที่ จว. 419/2566) โดยคณะผู้วิจัยดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนการวิจัย 6 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาบริบททุนทางวัฒนธรรมทวารวดีและวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นในจังหวัดนครปฐม ศึกษาโดยสำรวจพื้นที่และเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสนทนากลุ่มแบบเจาะจง จากประชากรในพื้นที่ 3 แห่ง ได้แก่ ชุมชนดอนยายหอม ชุมชนธรรมศาลา/พระประโทน และชุมชนพระงาม/ชุมชนรอบพระปฐมเจดีย์ กลุ่มเป้าหมายประกอบด้วย กลุ่มผู้นำชุมชนท้องถิ่น บุคลากรสายวิชาการและสถานศึกษา และผู้ประกอบการธุรกิจในพื้นที่ เครื่องมือวิจัยที่ใช้คือ แบบสนทนากลุ่ม โดยใช้แนวคำถามครอบคลุมประเด็นต่างๆ เช่น หลักฐานทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณี จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) โดยนำข้อมูลที่ได้ มาวิเคราะห์ สังเคราะห์และสกัดจนได้ประเด็นสำคัญ (Chuantrakool & Wongprasith, 2019) เพื่อให้ได้ข้อมูลทุนทางวัฒนธรรมทวารวดีเพื่อการจัดการการท่องเที่ยว

ขั้นตอนที่ 2 รูปแบบกิจกรรมและเส้นทางการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมทวารวดีในจังหวัดนครปฐม โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในการตัดสินใจและร่วมดำเนินการด้านการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ ศึกษาโดยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสนทนากลุ่มแบบเจาะจง (Focus group) เครื่องมือวิจัยที่ใช้ คือ การสนทนากลุ่ม กับชุมชนทั้ง 3 พื้นที่วิจัย ถึงประเด็น ทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่ วิถีชีวิต กิจกรรม การละเล่น

วัฒนธรรมประเพณี องค์ความรู้และภูมิปัญญา อาหารท้องถิ่น เพื่อนำมาเชื่อมโยงเพื่อสร้างเส้นทางและกิจกรรมท่องเที่ยวผ่านการมีส่วนร่วมโดยชุมชนในพื้นที่ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) โดยนำข้อมูลที่ได้ มาวิเคราะห์ สังเคราะห์และสกัดจนได้ประเด็นสำคัญ (Chuantrakool & Wongprasith, 2019) เพื่อให้ได้กิจกรรมการท่องเที่ยวที่สอดคล้องภาพของทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่มีอยู่จริง เพื่อนำไปสู่การสร้างเส้นทาง และกิจกรรมท่องเที่ยว

ขั้นตอนที่ 3 การบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนทางวัฒนธรรมทวารวดี ในจังหวัดนครปฐมคณะผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ในประเด็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนตามองค์ประกอบการท่องเที่ยวโดยชุมชน ได้แก่ ศักยภาพของคน ศักยภาพของพื้นที่ การจัดการการท่องเที่ยว รูปแบบการมีส่วนร่วมของคนในพื้นที่ และการประเมินความพร้อมและความเป็นไปได้ของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ประชากรในการวิจัยประกอบด้วยประชาชนในพื้นที่แหล่งทุนวัฒนธรรมทวารวดีในจังหวัดนครปฐม โดยคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายด้วยวิธีเจาะจง ชุมชนละ 10 คน รวมทั้งสิ้น 30 คน ได้แก่ 1) กลุ่มผู้นำชุมชน แกนนำชุมชน ประชาชน ชาวบ้าน ผู้อาวุโสในชุมชน ซึ่งต้องมามีบทบาทในการพัฒนาและบริหารจัดการชุมชน ชุมชนละ 5 คน และ 2) ผู้ประกอบการและเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวที่ทำงานในพื้นที่ และมีบทบาทในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชน ชุมชนละ 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 2 ส่วนหลัก คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกที่ใช้กับ 1) กลุ่มผู้นำชุมชนและผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว โดยสำหรับกลุ่มผู้นำชุมชนจะเน้นประเด็นเกี่ยวกับศักยภาพของคนและพื้นที่ การให้บริการ การจัดการการท่องเที่ยว แนวทางการสนับสนุน และรูปแบบการมีส่วนร่วมของคนในพื้นที่ และ 2) กลุ่มผู้ประกอบการจะเน้นประเด็นด้านศักยภาพของพื้นที่ การให้บริการ การจัดการการท่องเที่ยว การจูงนำเที่ยว และเส้นทางเชื่อมโยง การวิเคราะห์และสรุปผลข้อมูล ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวด้านศักยภาพ ข้อจำกัด โอกาสและความเสี่ยงร่วมกับชุมชนในความเป็นไปได้เชิงการจัดการท่องเที่ยว วางรูปแบบการ

บริหารจัดการ กำหนดวัตถุประสงค์ทางการท่องเที่ยว กำหนดรูปแบบของการท่องเที่ยว เชื่อมโยงกิจกรรมการท่องเที่ยว และสร้างเส้นทางการท่องเที่ยวโดยเน้นการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนตามทุนทางวัฒนธรรมทวารวดี

ขั้นตอนที่ 4 การพัฒนาผู้นำเที่ยวในชุมชน คณะผู้วิจัยศึกษาในพื้นที่วิจัยทั้ง 3 พื้นที่ เพื่อฝึกอบรมและพัฒนาผู้นำเที่ยวในชุมชน โดยเน้นการศึกษาด้านบริบททวารวดี ความเชื่อมโยงทวารวดีกับพื้นที่ท่องเที่ยว ข้อมูลและเส้นทางท่องเที่ยวในพื้นที่หลักการและเทคนิคการนำเสนอหรือการนำเที่ยวในชุมชน ในการจัดฝึกอบรมภาคทฤษฎีได้อัดเลือกนักเรียนจากโรงเรียนวัดดอนยายหอมจำนวน 32 คน โรงเรียนวัดธรรมศาลาจำนวน 32 คน และโรงเรียนวัดพระงามจำนวน 32 คน โดยพิจารณาจากความต้องการของชุมชนและโรงเรียนที่มีนโยบายพัฒนามัคคุเทศก์น้อย รวมถึงได้รับการสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นโรงเรียนที่อยู่ในบริเวณแหล่งทุนวัฒนธรรม ให้ความสำคัญและเชื่อมโยงการศึกษากับบริบทวัฒนธรรมทวารวดี เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ แบบประเมินผลการฝึกปฏิบัติการนำเที่ยวในชุมชน โดยผู้เชี่ยวชาญด้านการนำเที่ยว ใช้ลักษณะคำถามปลายเปิดแบบให้คะแนน 5 ระดับ (rating scale) คณะผู้วิจัยทดสอบคุณภาพเครื่องมือด้วยการตรวจความตรงเชิงเนื้อหา โดยการตรวจสอบความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ แล้วนำมาคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Item-Objective Congruence Index: IOC) ด้วยผู้เชี่ยวชาญ 3 คน โดยค่าคะแนน IOC โดยในแต่ละข้อคำถามของแบบประเมินมีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.67 ถึง 1.00

ขั้นตอนที่ 5 การพัฒนาเว็บแอปพลิเคชันเพื่อนำทางและนำเสนอข้อมูลเส้นทางและกิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมทวารวดีในจังหวัดนครปฐม วิจัยการศึกษา ใช้การเก็บรวบรวมข้อมูล นำข้อมูลจากขั้นตอนการวิจัยขั้นที่ 1 ถึง 4 มาสร้างเว็บแอปพลิเคชันเพื่อนำเสนอเส้นทางและรวบรวมข้อมูลกิจกรรมท่องเที่ยวภายใต้การมีส่วนร่วมของชุมชนและเชื่อมโยงทุนวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวสร้างสรรค์จากทุนวัฒนธรรมทวารวดี ทดสอบการใช้งานแอปพลิเคชัน ปรับปรุงแก้ไขและนำไปใช้จริง

จากนั้นทำการประเมินความพึงพอใจเว็บไซต์แอปพลิเคชัน ประชากรและกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยในขั้นตอนนี้ ได้แก่ 1) ประชาชนเจ้าของพื้นที่ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดนครปฐม จากสถิติประชากรในจังหวัดนครปฐมรวมทั้งสิ้น 922,171 คน มีประชาชนในพื้นที่เมืองนครปฐม 278,988 คน (Nakhon Pathom Provincial Statistical Office, 2020) 2) นักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดนครปฐม จากสถิตินักท่องเที่ยวของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาระบุไว้ว่า ในปี 2565 เดือนมกราคม มี นักท่องเที่ยวชาวไทยเข้ามาเยี่ยมชมเยือนจังหวัดนครปฐม จำนวน 207,244 คน (Ministry of Tourism and Sports, 2022) คณะผู้วิจัยกำหนดขนาดตัวอย่างกลุ่มละ 400 คน รวมทั้งสิ้น 800 คน ตามระดับความเชื่อมั่น 95 เปอร์เซนต์ ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.05 (Yamane, 1973) โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบประเมินความพึงพอใจในประสิทธิภาพของสื่อ ในประเด็นเกี่ยวกับความรวดเร็ว ความสะดวก ความง่ายต่อการใช้งาน เนื้อหาและข้อมูลของทรัพยากรการท่องเที่ยว ใน 3 พื้นที่วิจัย ใช้แบบประเมินความพึงพอใจในประสิทธิภาพของเว็บไซต์แอปพลิเคชันที่มีลักษณะคำถามปลายเปิดแบบให้คะแนน 5 ระดับ (rating scale) โดยค่าคะแนน IOC โดยในแต่ละข้อคำถามของแบบประเมินมีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.67 ถึง 1.00 และทำการวิเคราะห์และสรุปผลสถิติเชิงพรรณนา สถิติที่ใช้ ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อวิเคราะห์และแปรผลข้อมูลด้านความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในประสิทธิภาพของสื่อ

ขั้นตอนที่ 6 การจัดการกิจกรรมทดลองนำร่องการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คณะผู้วิจัยออกแบบและจัดกิจกรรมท่องเที่ยวนำร่องตามเส้นทางท่องเที่ยวที่พัฒนาเส้นทางขึ้นร่วมกับชุมชนในพื้นที่ตามทุนทางวัฒนธรรมที่ค้นพบ ณ แหล่งท่องเที่ยวบนฐานทุนทางวัฒนธรรมทวารวดี จากนั้นประเมินผลการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวด้วยแบบประเมิน ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบสะดวกสำหรับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในช่วงเก็บข้อมูลจำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบประเมินความพึงพอใจในรูปแบบกิจกรรม

และเส้นทางท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่วิจัยแบบให้คะแนน 5 ระดับ (rating scale) การวิเคราะห์ข้อมูล 1) การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา และ 2) การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. ศักยภาพทางวัฒนธรรมทวารวดีเพื่อการจัดการท่องเที่ยว ผลการศึกษาจากขั้นตอนการวิจัยที่ 1-2 พบว่า พื้นที่วิจัยมีศักยภาพทางการท่องเที่ยว (5A's) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) ศักยภาพทางการท่องเที่ยวด้านสิ่งดึงดูดใจ (Attractions) ทั้ง 3 พื้นที่ ได้แก่ ชุมชนคอนยายหอม ชุมชนธรรมศาลาและพระประโทณ และชุมชนพระปฐมเจดีย์และวัดพระงาม ในภาพรวมทั้ง 3 ชุมชนมีทรัพยากรท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม และประเพณี โดยทรัพยากรเหล่านี้เป็นสิ่งที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยวชมและศึกษาด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมโดยเฉพาะทวารวดีในพื้นที่ ทำให้ชุมชนเหล่านี้มีความเป็นเอกลักษณ์ ควรค่าแก่การเรียนรู้ (1) ชุมชนคอนยายหอมมีสถานที่สำคัญ เช่น โบราณสถานเนินพระหรือวัดเนินพระ (ร้าง) เจดีย์สมัยทวารวดีที่มีอายุกว่า 1,000 ปี วัดคอนยายหอมมีตำนานความเชื่อมโยงทวารวดี และความศรัทธาในเกจิพระอาจารย์หลวงพ่ोजิน มีแม่พิมพ์พระสิบทศลักษณ์ของหลวงพ่ोजิน มีวัฒนธรรมประเพณีไทยทรงดำ พิธีเสนเรือน ประเพณีสงกรานต์ และอาหารพื้นถิ่น (2) ชุมชนธรรมศาลาและพระประโทณมีโบราณสถานเชื่อมโยงกับทวารวดี ได้แก่ แหล่งโบราณสถานพระประโทณเจดีย์และธรรมศาลา ที่มีการค้นพบวัตถุโบราณมากมาย เช่น พระพุทธรูปทองเหลือง พระสลักหิน และลูกปัดทวารวดี ด้านวัฒนธรรมและประเพณี ได้แก่ ประเพณีไหว้ศาลาลาทองการดักล่องรำมะนา และอาหารพื้นถิ่น เช่น ข้าวเหนียวเป และแกงคั่ว และ (3) ชุมชนวัดพระงามและองค์พระปฐมเจดีย์ มีทรัพยากรท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และศาสนา เช่น โบราณสถานเนินพระ โบสถ์มหาอุดม์ บริเวณวัดพระงามและชุมชนสามารถ

เชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวไปยังองค์พระปฐมเจดีย์ และพระร่วงโรจนฤทธิ์ หลวงพ่อศิลาขาว พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ เป็นต้น งานประจำปี คือ งานวัดพระปฐมเจดีย์ และประเพณีลอยกระทง และมีการรื้อฟื้นประเพณีคักบาตรข้าวหลามบริเวณเนินพระชุมชนวัดพระงาม นอกจากนี้ยังมีคลองเจดีย์บูชา และพระราชวังสนามจันทร์ที่เป็นแหล่งเชื่อมโยงโบราณสถานและประวัติศาสตร์

2) ศักยภาพทางการท่องเที่ยวด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibilities) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนต่าง ๆ ในจังหวัดนครปฐมเป็นไปอย่างสะดวกสบาย โดยเฉพาะในชุมชนคอนยายหอมและธรรมศาลา-พระประโทณมีการคมนาคมที่หลากหลายและสะดวกสบาย ชุมชนคอนยายหอมมีถนนทางหลวงสายหลักคือ ถนนสายพระประโทณ-บ้านแพ้ว และเส้นทางลาดยางที่เชื่อมต่อกับอำเภอสามพรานและนครชัยศรี ซึ่งสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ตามความเหมาะสม ในขณะที่ชุมชนธรรมศาลา และพระประโทณมีการคมนาคมที่สะดวกสบายสามารถเดินทางเข้าถึงพื้นที่ได้ด้วยถนนหลัก เช่น ถนนเพชรเกษม สามารถเชื่อมโยงไปยังแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ในพื้นที่ คือ วัดธรรมศาลาและพระประโทณเจดีย์ ที่เป็นแหล่งโบราณสถานที่ตั้งอยู่ใจกลางเมืองนครปฐม และยังมีทางเชื่อมต่อไปยังวัดคอนยายหอมและวัดพระงาม รวมถึงการเข้าถึงโดยรถโดยสารสาธารณะต่าง ๆ เช่น รถประจำทาง รถตู้ประจำทาง และรถจักรยานยนต์รับจ้าง

3) ศักยภาพทางการท่องเที่ยวด้านกิจกรรม (Activities) ชุมชนทางวัฒนธรรมในจังหวัดนครปฐมมีความหลากหลายและน่าสนใจ แต่ละชุมชนมีเอกลักษณ์ที่เฉพาะเจาะจง โดยที่ชุมชนคอนยายหอมนั้นมีกิจกรรมทางศาสนาและภูมิปัญญาที่น่าสนใจ เช่น กิจกรรมไหว้พระและขอพรสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และกิจกรรมร่วมกับกลุ่มทอผ้าชาติพันธุ์ไทยทรงดำ ในขณะที่ชุมชนธรรมศาลาและชุมชนพระประโทณมุ่งเน้นกิจกรรมที่เชื่อมโยงวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ มีกิจกรรมที่ท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์เช่น เรียนรู้โบราณสถานและการแสดงลิเก ส่วนชุมชนพระงามเน้นที่ถนนคนเดินและประเพณีลอยกระทง ทั้งนี้ การบริหารจัดการท่องเที่ยวในแต่ละชุมชน

มุ่งเน้นการรักษาภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อสร้างประสบการณ์ท่องเที่ยวที่มีคุณค่าและยั่งยืนสำหรับนักท่องเที่ยว

4) ศักยภาพการท่องเที่ยวด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) ทั้ง 3 พื้นที่ชุมชนมีศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวบนฐานทุนวัฒนธรรมทวารวดี เนื่องจากมีความหลากหลายและครอบคลุมทุกด้านของความต้องการของนักท่องเที่ยว ตั้งแต่ชุมชนคอนยายหอมที่มีสิ่งอำนวยความสะดวกเช่น ลานจอดรถ ห้องน้ำ ร้านอาหารในท้องถิ่น และจุดพักผ่อนใจสำหรับชุมชน ชุมชนธรรมศาลาและชุมชน พระประโทณมี ลานจอดรถ ห้องน้ำ ร้านอาหารในท้องถิ่น และสถานที่ข้อมูลการท่องเที่ยวเพื่อความสะดวกของนักท่องเที่ยว ชุมชนพระงามมีสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น จุดจอดรถ ปั้มน้ำมัน ห้องน้ำสาธารณะ โรงพยาบาล และสถานีตำรวจ ที่ให้บริการเพื่อความปลอดภัยและความสะดวกสบายให้กับนักท่องเที่ยว

5) ศักยภาพการท่องเที่ยวด้านที่พักแรม (Accommodations) ชุมชนคอนยายหอมมีที่พักใกล้เคียงอยู่ห่างจากวัดคอนยายหอมประมาณ 3 กิโลเมตร สำหรับนักท่องเที่ยวที่สนใจมาพักค้างคืน สำหรับพื้นที่ชุมชนธรรมศาลาและพระประโทณ ในบริเวณโดยรอบชุมชนธรรมศาลาและชุมชนพระประโทณมีที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการมาพักค้างคืน ส่วนชุมชนพระงามมีที่พักรอบ ๆ บริเวณค่อนข้างมาก โดยมีโรงแรมให้บริการนักท่องเที่ยวด้วยค่าใช้จ่ายที่ไม่สูงมาก การมีที่พักที่เพียงพอและมีความหลากหลายนี้ช่วยเพิ่มศักยภาพในการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวใช้เวลาในการเยี่ยมชมและทำกิจกรรมภายในพื้นที่ได้ทั้งกลางวันและกลางคืน

2. การบริหารจัดการทุนทางวัฒนธรรมด้วยการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ผลการศึกษาในขั้นตอนการวิจัยที่ 3 พบว่า พื้นที่ที่ศึกษามีการบริหารจัดการอันเป็นผลมาจากรูปแบบการมีส่วนร่วมและความสอดคล้องและการตั้งอยู่ของทรัพยากรทางวัฒนธรรมทวารวดีในพื้นที่ กล่าวคือ ชุมชนทั้ง 3 แห่ง มีความเข้มแข็งด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบบูรณาการระหว่าง บ้าน วัด และ โรงเรียน และมีความเชื่อมโยงกับหน่วยงานทั้งภาครัฐบาลและเอกชน แต่จะมีความต่างด้านบริบทพื้นที่

กล่าวคือ ชุมชนคอนยายหอม และชุมชนธรรมศาลารวมถึงชุมชนพระประโทณ มีความโดดเด่นด้านการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยมีวัดเป็นพื้นที่หลักในการบริหารจัดการ เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยว และรูปแบบการท่องเที่ยวอยู่ในพื้นที่การดูแลของวัดเป็นหลัก ชุมชนพระงามและองค์พระปฐมเจดีย์มีวัดเป็นแหล่งศูนย์รวมจิตใจ ในชุมชนยังมีกลุ่มผู้จัดการชุมชน โดยเฉพาะด้านการท่องเที่ยวชุมชนเนื่องจากมีตลาดช่วงวันหยุดที่เรียกว่าถนนคนเดินทวารวดี ทำให้มีความได้เปรียบทางการบริหารจัดการร่วมกับ เทศบาล และภาคเอกชน

3. รูปแบบการท่องเที่ยวและกิจกรรมบริการการท่องเที่ยวบนฐานวัฒนธรรม ทวารวดีเชิงสร้างสรรค์ จังหวัดนครปฐม ผลการศึกษาจากขั้นตอนการวิจัยที่ 4-6 มีดังนี้

1) การพัฒนาผู้นำเที่ยวในชุมชน มัคคุเทศก์น้อยสืบสานวัฒนธรรมทวารวดี จังหวัดนครปฐม มีผู้ผ่านการฝึกอบรมในทุกขั้นตอนจนถึงสามารถปฏิบัติงานเป็น มัคคุเทศก์น้อยได้จำนวน 20 คน ได้แก่ มัคคุเทศก์น้อยจากโรงเรียนวัดพระงามจำนวน 10 คน มัคคุเทศก์น้อยจากโรงเรียนวัดธรรมศาลาจำนวน 5 คน และมัคคุเทศก์น้อยจากโรงเรียนวัดคอนยายหอมจำนวน 5 คน การประเมินความสามารถด้านการนำเที่ยวของผู้เข้าร่วมฝึกอบรมมัคคุเทศก์น้อยโดยครูจากโรงเรียนวัดคอนยายหอม โรงเรียนวัดธรรมศาลา และโรงเรียนวัดพระงาม และผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวและด้านทวารวดี จำนวน 15 คน ผลการประเมิน (1) ภาพรวมความสามารถด้านการนำเที่ยวของผู้เข้าร่วมฝึกอบรมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.458$) เมื่อพิจารณารายข้อใน 3 อันดับแรก พบว่า ผู้เข้าอบรมมีความสามารถในการควบคุมเวลาในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.625$) การเชื่อมโยงเนื้อหาเกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.583$) และความครบถ้วนของข้อมูลเกี่ยวกับทวารวดีในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.542$) และ (2) ภาพรวมการนำความรู้จากการฝึกอบรมไปใช้ออยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.351$) เมื่อพิจารณารายข้อใน 3 อันดับแรก พบว่า ผู้เข้าอบรมสามารถนำความรู้จากการฝึกอบรมไปใช้ในด้านความปลอดภัยและสุขอนามัยของนักท่องเที่ยวในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.583$) การถ่ายทอดองค์ความรู้เรื่อง

เล่าแก่นักท่องเที่ยวด้านศิลปะ วัฒนธรรม วิถีชีวิต การแสดง การละเล่นในระดับมาก ($\bar{x} = 4.458$) และหลักการนำเที่ยวในระดับมาก ($\bar{x} = 4.417$)

2) เว็บไซต์แอปพลิเคชันนำเสนอข้อมูลเส้นทางและกิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมทวารวดีในจังหวัดนครปฐม ที่แสดงหน้าข้อมูล และลักษณะข้อมูลทางวิชาการของแหล่งเรียนรู้โบราณสถานทวารวดี ดังแสดงในภาพ 1 คณะผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวที่มีประสบการณ์การท่องเที่ยวในพื้นที่ให้ทำการทดลองใช้เว็บไซต์นำเสนอข้อมูลเส้นทางและกิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมทวารวดีในจังหวัดนครปฐม รวมทั้งสิ้นจำนวน 800 คน ผลการประเมินภาพรวมประสิทธิภาพเว็บไซต์นำเสนอข้อมูลเส้นทางและกิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมทวารวดีในจังหวัดนครปฐมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.528$) เมื่อพิจารณารายชื่อใน 3 อันดับแรก พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีความคิดเห็นด้านระบบเว็บไซต์ สะดวกและใช้งานง่าย ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.595$) การเรียบเรียงเนื้อหาและการจัดวางองค์ประกอบของภาพมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.590$) และการนำเสนอเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.585$)

ภาพ 1

ภาพเว็บไซต์แอปพลิเคชัน แหล่งเรียนรู้โบราณสถานและเส้นทางท่องเที่ยว

3) เส้นทางท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมทวารวดีในจังหวัดนครปฐมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน เกิดเส้นทางการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมทวารวดีในจังหวัดนครปฐม ได้แก่ (1) ท่องเที่ยวสาขมูและตามรอยเส้นทางธรรม 1 วัน (2) การเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ทวารวดีและสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ 1 วัน และ (3) เที่ยวตามรอยวัฒนธรรมทวารวดีนครปฐม แบบ 2 วัน 1 คืน ผลการจัดกิจกรรมทดลองท่องเที่ยวนำร่องและฟื้นฟูวัฒนธรรมทวารวดีในจังหวัดนครปฐม การฟื้นฟูประเพณีตักบาตรข้าวหลาม คณะผู้วิจัยร่วมกับชุมชนพระงาม วัดพระงาม โรงเรียนวัดพระงาม ผู้ประกอบการข้าวหลาม และเทศบาลนครนครปฐม ฟื้นฟูประเพณีตักบาตรข้าวหลาม โดยจัดงานตักบาตรข้าวหลามครั้งที่ 1 ในวันมาฆบูชา ซึ่งตรงกับวันที่ 24 ก.พ. 2567 ณ บริเวณเนินเขา วัดพระงาม และครั้งที่ 2 ในวันวิสาขบูชาซึ่งตรงกับวันที่ 22 พ.ค. 2567 ณ บริเวณเนินเขา วัดพระงามและหน้าโบสถ์มหาอุดม์ ดังแสดงในภาพ 2 มีผลการประเมินภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.960$) เมื่อพิจารณารายข้อใน 3 อันดับแรก พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีความคิดเห็นด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยว การอนุรักษ์ การมีส่วนร่วมของคนในพื้นที่ การจัดกิจกรรมท่องเที่ยวในระดับมาก ($\bar{x} = 4.100$) กิจกรรมท่องเที่ยวสร้างการเรียนรู้ทวารวดี และประวัติศาสตร์วัฒนธรรมในระดับมาก ($\bar{x} = 4.050$) และเกิดความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวและทวารวดีในระดับมาก ($\bar{x} = 3.891$)

ภาพ 2

กิจกรรมฟื้นฟูประเพณีการตักบาตรข้าวหลามในวันวิสาขบูชา

อภิปรายผล

1) การศึกษาศักยภาพทุนทางวัฒนธรรมทวารวดีเพื่อการจัดการท่องเที่ยว จังหวัดนครปฐม ผลการศึกษา พบว่า องค์ประกอบการท่องเที่ยวเป็นตัวชี้วัดศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว (Buhalis, 2000) ทั้ง 3 ชุมชนในพื้นที่วิจัย (ชุมชนวัดพระงาม ชุมชนวัดดอนยายหอม และชุมชนวัดพระประโทน มีทรัพยากรทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และธรรมชาติที่หลากหลาย สอดคล้องกับแนวคิดของ Tourism Authority of Thailand (2015) และ Thammabut (2006) ที่ระบุว่าแหล่งท่องเที่ยวและทรัพยากรเป็นจุดดึงดูดสำคัญให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเรียนรู้ และสัมผัสวิถีชีวิตท้องถิ่น การมีระบบคมนาคมที่สะดวก ปลอดภัยทำให้นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้ง่าย ส่งผลให้เกิดการท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน (Rojrungruangsat, 2010) โดยมีกิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นองค์ประกอบสำคัญที่แสดงถึงศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว เนื่องจากสามารถสร้างประสบการณ์ที่น่าจดจำแก่นักท่องเที่ยวได้ (Buhalis, 2000) อีกทั้งยังก่อให้เกิดการสร้างอาชีพและกระจายรายได้สู่ชุมชน (Thammabut, 2006) ซึ่งสร้างคุณค่าและมูลค่าทางการท่องเที่ยวและเศรษฐกิจชุมชน อีกทั้งช่วยดึงดูดนักท่องเที่ยวและสร้างประสบการณ์การท่องเที่ยวที่ครบวงจร (Buhalis, 2000)

สิ่งอำนวยความสะดวกและบริการขั้นพื้นฐานเป็นปัจจัยจำเป็นในการรองรับนักท่องเที่ยว (Chuamuangphan et al., 2020) การมีสิ่งอำนวยความสะดวกที่ครบครัน เช่น ร้านอาหาร ที่พัก ระบบสาธารณูปโภค และระบบรักษาความปลอดภัย จะช่วยตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ดียิ่งขึ้น (Buhalis, 2000; Rojrungruangsatsat, 2010) ซึ่งสามารถเป็นตัวชี้วัดศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวได้

2) การบริหารจัดการทุนทางวัฒนธรรมด้วยการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จังหวัดนครปฐม ในแต่ละชุมชนมีรูปแบบการบริหารจัดการแตกต่างกัน ได้แก่ (1) ชุมชนวัดพระงาม เน้นความร่วมมือระหว่างชุมชนวัดพระงาม วัด และโรงเรียน ร่วมจัดกิจกรรมฟื้นฟูวัฒนธรรมทวารวดีเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจ (2) ชุมชนธรรมศาลาและพระประโทณ บริหารจัดการโดยวัด ภายใต้ความร่วมมือของเทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล แต่ชุมชนยังมีส่วนร่วมในกิจกรรม และ (3) ชุมชนวัดคอนชาห้อม บริหารจัดการท่องเที่ยวโดยเทศบาล และวัด ในขณะที่ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมด้วยเช่นกัน (Charoencheep, 2017) การบริหารจัดการเกิดขึ้นจากความร่วมมือ และความเข้มแข็งของชุมชน ทำให้ชุมชนสามารถขับเคลื่อนกิจกรรมการบริหารจัดการ โดยเฉพาะการท่องเที่ยว และเกิดความยั่งยืนได้ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาในด้านการบริหารจัดการท่องเที่ยวชุมชนจำเป็นต้องมาจากความร่วมมือโดยชุมชน (Blackstock, 2005; Palmer & Chuamuangphan, 2017)

3) รูปแบบการท่องเที่ยวและกิจกรรมบริการการท่องเที่ยวบนฐานทุนวัฒนธรรมทวารวดีเชิงสร้างสรรค์ จังหวัดนครปฐม ผลผลิตจากการวิจัยครั้งนี้ เกิดเป็นรูปแบบ เส้นทาง กิจกรรมท่องเที่ยวและฟื้นฟูวัฒนธรรมทวารวดี รวมถึงเทคโนโลยีสนับสนุนการท่องเที่ยวในพื้นที่ ที่พัฒนาจากฐานทุนวัฒนธรรมดั้งเดิม ทั้งนี้ สิ่งสำคัญคือความร่วมมือจากคนในชุมชนซึ่งเป็นเจ้าของพื้นที่และผู้สืบทอดวัฒนธรรมเป็นหลัก การพัฒนามัคคุเทศก์น้อยเป็นหนึ่งในกลยุทธ์ที่สำคัญตามแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนในการถ่ายทอดและสร้างประสบการณ์เรียนรู้วัฒนธรรมให้แก่นักท่องเที่ยว (Richards, 2019) การฝึกอบรมมััคคุเทศก์น้อยจาก

นักเรียนในท้องถิ่น ให้มีความรู้และความเข้าใจในประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมทวารวดี จะช่วยเสริมสร้างความตระหนักรู้และความภาคภูมิใจในมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชน สอดคล้องกับแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ส่งเสริมให้ผู้คนในท้องถิ่นเป็นผู้ถ่ายทอดเรื่องราวและสร้างประสบการณ์ให้นักท่องเที่ยว นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมของเยาวชนยังเป็นการวางรากฐานในการสืบทอดวัฒนธรรมสู่รุ่นถัดไป การส่งเสริมการท่องเที่ยวและเศรษฐกิจชุมชนจำเป็นต้องมีการนำใช้เทคโนโลยี เช่น การพัฒนาเว็บแอปพลิเคชันสำหรับการท่องเที่ยว จะเป็นเครื่องมือสำคัญในการส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยช่วยให้นักท่องเที่ยวเข้าถึงข้อมูล และเส้นทางท่องเที่ยวก่อนเยี่ยมชมจริง การผสมผสานเทคโนโลยีเสมือนจริงผ่านสื่อมัลติมีเดียทั้งภาพ เสียง วิดีโอ และการนำเสนอข้อมูลในรูปแบบสื่ออิเล็กทรอนิกส์ยังดึงดูดความสนใจได้มากกว่าสื่อทั่วไป (Limpinan, 2019) จึงช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเชื่อมโยง และเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างสะดวก

การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยว กิจกรรมการนำร่องและฟื้นฟูวัฒนธรรมทวารวดีสนับสนุนโดยแนวคิดทุนวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ที่ให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการสร้างคุณค่าทางวัฒนธรรม (Richards, 2019) อันจะนำไปสู่การสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจและการอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรพัฒนายุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทวารวดีอย่างเป็นระบบ ครอบคลุมการอนุรักษ์ การสืบทอด และการสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ
2. ควรสนับสนุนการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นในสถานศึกษา เพื่อถ่ายทอดความรู้และสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับมรดกวัฒนธรรมทวารวดีแก่เยาวชน
3. ควรส่งเสริมความร่วมมือระหว่างชุมชน สถาบันการศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมทางวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) การศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวในช่วงวัยต่างๆ ที่มีความสนใจวัฒนธรรมทวารวดี
- 2) การวิจัยเปรียบเทียบรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมระหว่างชุมชนที่มีบริบทใกล้เคียงกัน เพื่อค้นหากลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพ
- 3) การศึกษากลยุทธ์การมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์และส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมทวารวดี

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้ได้รับสนับสนุนโดยงบประมาณกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (ววน.) และ หน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.) ประจำปีงบประมาณ 2566

References

- Blackstock, K. (2005). A critical look at community-based tourism. *Community Development Journal*, 40(1), 39-49.
- Buhalis, D. (2000). Marketing the competitive destination of the future. *Tourism Management*, 21(1), 97-116.
- Charoencheep, J. (2017). Community participation in sustainable tourism management: A case study of Tham Rong Subdistrict, Ban Lat District, Phetchaburi Province. *Journal of Information*, 16(2), 85-97. [in Thai]

- Chuamuangphan, N., Mulmit, P., Kongprem, N., Udomsin, M., & Leksuma, P. (2020). Tourism demand in Nakhon Pathom for the development of revisit tourism destinations in Nakhon Pathom and the connected areas. *Interdisciplinary Research Review*, 15(2), 53-58. [in Thai]
- Chuantrakool, C., & Wongprasith, N. (2019). Content analysis in qualitative research data analysis. *PAAT Journal (Journal of the Public Administration Association of Thailand)*, 1(2), 9-22. [in Thai]
- Ghimire, K. B. (2013). *The native tourist: Mass tourism within developing countries*. Routledge.
- Limpinan, P. (2019). Promoting tourism destinations in Maha Sarakham Province using virtual reality technology. *Journal of Information Technology and Innovation Management*, 6(1), 8-16. [in Thai]
- Ministry of Tourism and Sports. (2022). *Tourism statistics*. <https://www.mots.go.th/TourismStatistics> [in Thai]
- Nakhon Pathom Provincial Statistical Office. (2020). *Nakhon Pathom provincial statistical report: 2020*. National Statistical Office, Ministry of Digital Economy and Society. https://nkpathom.nso.go.th/images/PLAN_STAT/2563%201.pdf [in Thai]
- Palmer, N., & Chuamuangphan, N. (2017). Societal values and local responses to appropriate livelihoods, fairness and decision-making involvement in ecotourism: Chiang Rai, Thailand. *Asian Journal of Tourism Research*, 2(1), 118-149.

- PinKaew, W., Nuanhom, W., Taweesuk, L., & Rungcharoenkiat, D. (2024). Creating collaborative networks to elevate the value of Dvaravati culture and develop a cultural map of Nakhon Pathom Province. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 9(10), 1254–1276. [in Thai]
- Richards, G. (2019). Creative tourism: Opportunities for smaller places? *Tourism & Management Studies*, 15(SI), 7–10.
- Rojrungruangsak, P. (2010). *Community tourism*. Odeon Store. [in Thai]
- Thammabut, P. (2006). *Course materials for ecotourism principles*. Srinakharinwirot University Press. [in Thai]
- Tourism Authority of Thailand. (1995). *Policy and guidelines for ecotourism development, 1995-1996*. Tourism Conservation Division, Tourism Authority of Thailand. [in Thai]
- Tourism Authority of Thailand. (2022). *Domestic tourism market analysis*. *TAT Review Magazine*. <https://tatreviewmagazine.com/article/domestic-q2-2022/> [in Thai]
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis* (3rd ed.). Harper and Row Publication.

Authors

Nipon Chuamuangphan

International College, Maejo University

63 Moo4 Nonghan, Sansai, Chiang Mai 50290

Tel. 085-119-8055 Email: niponphan@yahoo.com

Siriporn Khetjenkarn

International College, Burapha University

169 Saen Suk, Chon Buri District, Chon Buri 20131

Tel. 088-688-8008 Email: siriporn.kh@go.buu.ac.th

Piyanart Imdee

Faculty of Humanities and Social Sciences,

Nakhon Pathom Rajabhat University

85 Malaiman Road, Muang, Nakhon Pathom 73000

Tel. 098-415-1996 Email: piyanart1996@gmail.com

Jittrapon Soontorn

Faculty of Humanities and Social Sciences,

Nakhon Pathom Rajabhat University

85 Malaiman Road, Muang, Nakhon Pathom 73000

Tel. 085-183-2060 Email: jittrapon@webmail.npru.ac.th